

2015. november

imborá

kíváncsi diákok lapja

KÓNYA ÉVA ROVATA • BARANGOLÓ

Egy többfunkciós vászondarab történetéből
A papírzsebkendő elődei

19. oldal

Irodalmi pályázat

November 20-ig várjuk a háromfordulós irodalmi pályázat első felhívására érkező írásaitokat.

FŐDÍJ:

Részvétel a 2017-es KREATÚRA táborban
(az eddigi táborokból ízelítőt találtak a Kreatúra Facebook-oldalán).

Az októberi Cimborában is közöltük az első forduló választható témáit:

1. Valós, felkutatható, közismert vagy kevésbé feltűnő helyhez kötten szabadon választott műfajban írni fikatív, kitalált történetet – fotót is várunk a helyről!
2. Írjatok verset az alábbi, társadalmat kritizáló graffiti kapcsán:

E-mail-cím: jakab.hanga@gmail.com vagy cimboramail@gmail.com

A második és harmadik forduló kiírását a decemberi, valamint a februári Cimborában közöljük.

Írásra fel, várjuk alkotásaitokat!

Cimbora

CIMBORA – 2015. november, XXVI. évfolyam
Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimbora árát a Cimbora Alapítvány bankszámlájára várjuk:
Cant IBAN: RO14BRDE150SV01455331500,
BRD. Sf. Gheorghe, Fundația Cimbora,
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Bogdán László, Csillag István, Forrai Tibor,
Keszeg Ágnes, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,
Vetró Bodoni Barnabás

A borítón Csillag István illusztrációja.
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimbora Alapítvány.
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában.

Szerkesztőség: Cimbora szerkesztőség, Szabadság tér 7 szám,
520055, Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com
Web: www.cimbora.net

TÁMOGATÓINK

Kovászna Megye
Tanácsa

Kovászna Megyei
Művelődési Központ

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Nonprofit Zrt.

Tartalom

Cimbirodalom

„A költőség szerintem nem foglalkozás”

Közelképben: KEMÉNY ISTVÁN költő, író 4. oldal

Kamashangon a diktatúráról

DRAGOMÁN GYÖRGY: A fehér király (részlet) .. 7. oldal

JULES RENARD

Vöröske

Csak a kutya... (Szócs Imre fordítása) 11. oldal

DEMÉNY PÉTER

Portrévázlatok

Rendhagyó irodalmi arcképcsarnok 12. oldal

Történetek a palackból

KESZEG VILMOS rovata

Az egymástól elválasztott

szerelemesek története 14. oldal

Szín-tér

VETRÓ BODONI BARNABÁS rovata

A legidősebb utcaművész köszöntése

A Szín-téren: a brit Grace Brett

(1910, London) 16. oldal

Barangoló

KÓNYA ÉVA rovata

Egy többfunkciós vászondarab történetéből

A papírzsebkendő elődei 19. oldal

Legendafejtő

GÁL ANDREA rovata

Miért küzdenél meg egy sárkánnyal? ... 23. oldal

EDÓságok

GERGELY EDÓ rovata

Légy hálás mindenért 25. oldal

G-kulcs

MÜLLER HENRIETTA rovata

Ritmusra hangolódva,

avagy az afrobeat 26. oldal

Hegyen-völgyön kul-túra

KÖLLŐ ZSOLT rovata

Legendák földje: a Vargyas-szoros 27. oldal

Pad alatt

Cimbi naplója 28. oldal

Micsoda iskolák! 29. oldal

Keresztrejtvény

FORRAI TIBOR rovata 30. oldal

Cimbi képtára

KÓNYA ÉVA rovata 31. oldal

„A költőség szerintem nem foglalkozás”

Közelképben: Kemény István költő, író

Az 1970-es évek legvégén alkotói pályájának kezdetét meghatározta, hogy jelen volt Sárváron, az azóta is rendszeresen megszervezett diákköltők és -írók találkozásán, mára pedig alkotása és egyénisége viszonyítási alapot képez a legfiatalabb és fiatal magyar költők számára, az emberi dolgok terén lényeglátó írásait zsenyébb korúaktól idősebbekig sokan szívesen olvassák.

Összeállításunkban **Kemény István** budapesti költőt hozzuk közelképbe, főként versei, illetve pályaképe és interjúkban megfogalmazott gondolatai révén.

Kemény István 1961-ben született Budapesten. Szülővárosában, az Eötvös Loránd Tudományegyetem magyar-történelem szakán diplomázott. Több műfajban alkot (vers, próza, esszé, kritika, tárcanovella, napló, tévéjáték-dialógusok), műfordítóként, szerkesztőként is dolgozik, ám – mint ő maga fogalmazott – „aki tart valamire, elsősorban költőnek tart”. Verseiből dalok is készültek, többek között a Quimby és a Göncölszeker együttes, illetve Kollár-Klemencz László előadásában. Nős, három gyermek édesapja.

A kritikusok szerint az 1980-as években indult magyar irodalmárnemzedék egyik döntő hatású, eredeti hangú és kísérletező kedvű alkotója.

Egyéni kötetei közül: *Csigalépcső az elfelejtett tanszékekhez* (versek, 1984); *A néma H* (versek, 1996); *Valami a vérről* (válogatott és új versek, 1996); *Hideg* (versek, 2001); *Élőbeszéd* (versek, 2006); *Kedves Ismeretlen* (regény, 2009); *Állástalan táncosnő. Összegyűjtött versek 1980–2006* (2011); *Az ellenség művészete – Család, gyerekek, autó* (regény és tárcanovellák, 2011); *A királynál* (versek, 2012).

Szakmai elismerései közül: József Attila-díj, 1997; Székely Bicska-rend, 2006; Palládium-díj, 2007; A Magyar Köztársaság Babérkoszorúja, 2007; Márai-díj, 2010; AEGON Művészeti Díj döntőse (2013).

Szerzői honlapja a <http://kemeny.irolap.hu> címen található.

Kétszerkettő

Kétszer kettő az négy.

Ha sosem mondod el – elfelejtik.

Ha túl sokszor mondod – nem hiszik el.

(2005)

Sanzon

A szemembe néz, és rólam kérdez,

Hogy mondjam neki, hogy nem vagyok én?

Így beszél: *te és neked és téged.*

Hogy mondjam neki, hogy nem vagyok én?

Áttér magára, kitárulkozik,

Hogy mondjam neki, hogy nem vagyok én?

„Ásíts nyugodtan, te úgysis értesz!”

Hogy mondjam neki, hogy nem vagyok én?

Azt mondja, szeret, és megalázkodik.

Hogy mondjam neki, hogy nem vagyok én?

Hogy mondjam neki, ha én se értem,

Hogy lehetséges, hogy nem vagyok én?

Hogy most jövök rá, hogy mindig is tudtam,

De én se értem, hogy nem vagyok én.

Nem vagyok itt, és nem vagyok máshol,
Kettő sem vagyok – csak nem vagyok én.

Azt mondja, sokszor velem is így van.
Hogy mondjam neki, hogy nem vagyok én?

Azt mondja, mondjam csak, mondjam, csak mondjam.
Hogy mondjam neki, hogy nem vagyok én?

Azt mondja, érti, és tényleg sír is.
Hogy mondjam neki, hogy nem vagyok én?

Azt mondja, jó, csak legalább te menj el.
Hogy mondjam neki, hogy nem vagyok én?

Mint aki megérti, feláll, de nem megy.
Hogy mondjam neki, hogy nem vagyok én?

Elmegy, de visszafut, leül, feláll –
(2004)

– (...) **Ha megkérdezik, mivel foglalkozik, meri azt mondani, hogy költő?**

– A költőség szerintem nem foglalkozás. Akár megbecsülik, akár nem. Épp ezért soha nem tudtam egy ilyen kérdésre könnyedén rávágni, hogy költő vagyok. Ezt inkább mások mondhatják rólam, ha úgy gondolják, hogy megérdemlem. És igen, voltak olyan idők, amikor a költészet talán nagyobb megbecsülésnek örvendett, mint ma.

Száz éve talán jobban „látszottak” a költők már csak azért is, mert akkoriban az emberek nagyobb része alig tudott olvasni. Ma más a helyzet: az írott költészet szinte elvész az információk özönében. Más kérdés, hogy nemcsak az írott költészet költészet, hanem sok olyasmis is az, amiről nem gondolná az ember. Például a rockzene, a rap stb. mind az ember költészettségletét elégíti ki. Mert bizony ez egy emberi alapszükséglet, és mindenki-ben megvan, abban is, akinek eszébe se jut.

– **Lassan többet lehet hallani, hogy slam poetry, mint azt, hogy vers. Ez a népszerű műfaj pedig nagyon is aktuális dolgokat ragad meg, igaz, sokak**

szerint silány módon. Az ön kisebbik lánya, Zsófi is slammer. Mi a véleménye a műfajról? Vannak fenntartásai? A vershez képest hol van?

– A slam más, mint az írott vers. Az írott versben az az egyetlen fontos dolog, hogy mi van odaírva a papírra. Vagyis a szöveg. A slamben a szöveg csak első az egyenlők között: majdnem ugyanolyan fontos a színpadi karizma és az előadásmód. Egy slam-est kicsit színház, kicsit alterpopkoncert, kicsit tehetségkutató műsor, és általában verseny: van zsűri, amit ott helyben választanak ki a közönségből, és a zsűri pontoz. Tehát van izgalom is. Aktualitások is vannak, de a slamben a politika a helyén van kezelve: ha éppen nem történt valami égbekiáltó, akkor a legtöbb slam mégiscsak a nők meg a férfiak egymáshoz való viszonyát boncolgatja.

És persze vannak silány slamszövegek, de az az érzésem, hogy arányaiban semmivel sincs több, mint silány hagyományos vers. Szerintem különben a slamszöveg külön műfaj: valahol a dalszöveg és az írott vers között van a helye. (...)

(Kronika, 2014. január 24., Varga László interjúja)

Egy nap élet

Harmincháromból huszan maradtunk, tizenöt év után
szép ez is,
Egy óra múltán a kocsmáros behordta fölöslegessé vált
székeit.
Férfiak és nők, fiúk és lányok, június, este,
sátortető.
Könnyű zsvaj volt, nagy szavakkal előre föl nem
törhető.
Nagy szavak váltak könnyű zsvajjává, tizenegy autó
odakint,
Huszan maradtunk: húsz ruha és pénz, tizenegy autó:
a valamink.

S máris megy kettő: „tudod, a kölkök nélkülem nem
aluszna el”,
A másikért meg itt a férje: a sövény fölött már
ott a fej,
Valaha fontos a harmadik volt: pohárral áll, hogy
menni fog,
Az asztal mögé bezárva ültem, mutattam: „kibújni
sem tudok”.
Valami szél jött és bodzaszag volt, eltelt a második
óra is,
Mutatta: „hány van?”, mutattam: „három. Hát neked?”, „jön a
harmadik”.
És ezzel átbújt mellém az asztal alatt, hogy „még egy
pillanat”,

Mesélt, mesélve újra átbújt, s még mindig mesélve
elszaladt.

Átmásztam én is, hogy elszökésre, menekülésre
kész legyek,

Egyszer csak mégis délelőtt van, öten maradtunk,
részegek.

Egymás nyitott-könyv-életéből kihullott könyvjelzők
vagyunk,

Szavakba öntjük a közös eszmét, ami csak annyi:
még igyunk.

Repülő zúg a másik égen, kezdődő, pontos
napsütés,

Figuráit kirakja lassan a gyümölcsfák közé a
nemsötét,

Fagyíért jön be egy család, a kocsmárosné a
kertbe ment –

Betelt a hetünk, és az Isten mégis csak teremt
és teremt...

Itt volna vége, de életemmel nem szolgáltam rá
erre sem,

Ha délelőtt volt, hát délután lett, haza a hatvan-
egyesen.

Méрт mondjam ennél pontosabban, hogy nemsokára
meghalok

s nyers boldogság, vad reménytelenség együtt se tett ki
egy napot –

Az a nap kéne mégis, egyben, legalább az a
csonka nap,

Hisz máskor úgyis csak semmit mondok, és nekem is semmit
mondanak.

Annak a napnak a délutánján fél kettő körül
volna most,

Már annyit éltem volna eddig, hogy elég is lenne,
hogy vagyok,

Bolyongásvégi nagy türelmet vinnék haza a
péNZ iránt.

Erdőbe mennék a gyerekekkel, úgy élnék le a
délutánt,

Órára, tükörbe, más szemébe estig már nem pil-
lantanék,

Azon a napon mesélés utánig megtartana a
tartalék.

S ha alszanak már, kilenc után, el meztláb akkor
menni csak,

Legvégül még kifutni innen, mint bölcsnek hitt, öreg
férfiak.

(1995–1996)

Kemény István, Kemény Zsófi, Kemény Lili
(fotó: Valuska Gábor / Könyvesblog)

– Egyik lánya, Lili már verseskötetet is kiadott (Madaram címmel, 2011-ben – szerk. megj.), Zsófi pedig a slam poetry műfajában egyre népszerűbb. (Időközben Kemény Zsófinak 2014-ben Én még sosem címmel ifjúsági regénye, idén Nyílt láng használata címmel verseskötete jelent meg – szerk. megj.) Családban öröklődik az irodalom?

– Az ember azt szeretné, hogy a gyerekei értsék, ami őt érdekli. Nem tudom, min múltott, hogy végül mindketten ebben az irányban indultak el. Nem arról volt szó, hogy minden nap ötven oldalt el kellett olvasniuk, különben nem kaptak vacsorát. Kényszer tehát nem volt, de látták, hogy mindenki olvas. Az pedig ismét szerencse, hogy tehetségesek. Én soha nem mondok olyat senkinek, hogy tehétségtelen, hanem csak azt, hogy ez és ez rossz a megmutatott írásban. De ha a lányaimról derült volna ki, hogy tehétségtelenek, azt hiszem, megmondtam volna nekik, a saját érdekükben. De hálísten nagyon tehétségesek.

(Kultúrpart portál, 2015. január 10., Szakszon Réka interjúja)

Zsoldos Z. Csaba összeállítása

Kamaszhangon a diktatúráról

Az irodalom hazatalál: Dragomán György gyermekkori, marosvásárhelyi tömbházuk előtt (Valuska Gábor fotója, forrás: Litera.hu)

Ha az érdekelne, hogyan is élte, élhette meg a szigorú diktatúrát az 1980-as évek Romániájában egy hozzátok hasonló korú gyermek, hogyan láthatta a rendszerváltozást, az 1989-es eseményeket, mindenképpen **Dragomán György** erdélyi származású, magyarországi író két regényét, **A fehér királyt** és **Máglyát** ajánlanám olvasásra, főként a nagyobb *Cimbora*-olvasóknak.

A szerző így ír honlapján (www.gyorgydragoman.com) önmagáról: „1973-ban születtem, szülővárosomat, Marosvásárhelyt 1988-ban hagytam el (...). A kivándorlás után négy évig Szombathelyen éltem, ott jártam gimnáziumba és ott ismertem meg a feleségemet, Szabó T. Annát (kolozsvári származású, szintén Magyarországra telepedett költő – szerk. megj.). Fiatalon, huszonnégy évesen nősültem, Annával írásokkal udvaroltunk egymásnak, ő mindennap írt nekem egy verset, én mindennap írtam neki egy novellát, tizenhat évesek voltunk akkor, azóta annyi változott, hogy született

két fiam, Gábor és Pál, most már nekik is lehet írni verset meg mesét. Írni tizenhárom évesen kezdtem, egy képet láttam meg, olyan tisztán és plasztikusan, hogy úgy éreztem, le kell írnom. Azóta is ezzel kísérletezem, elég korán elhatároztam, hogy regényt akarok írni, tíz évig tartott, amíg rájöttem, hogy is kell azt csinálni.”

Igencsak nyomasztó, lélekölő időszak volt az, amelyet Dzsátá, *A fehér király* tizenkét éves főhőse többszörösen is megszenved: édesapját letartóztatják és kényszermunkára hurcolják a Duna-csatornához, ahonnan majdnem két évig nem kapnak hírt róla, nem tudják, él-e még egyáltalán. Ez a hiány formálja a karcos, olykor brutális történeteket, Dzsátá regény-monológját, amelynek megírása során a szerzőnek, saját bevallása szerint, nagyon erősen kellett vigyáznia arra, hogy ne írjon le mindent, amit lát, illetve csak azt írja le, ami látható egy gyermek szemével is.

A szabadság vagy a szabadság hiányának regénye *A fehér király*, amelynek egyik fejezetét alább olvashatjátok. A részlet forrása a szerző honlapja, a szöveget engedélyével közöljük. (F. K.)

„*A fehér király a második regényem, 2005-ben jelent meg a Magvető kiadónál, aztán még harminc nyelven világszerte, Kínától Brazíliáig. A New York Times azt írta róla, sötéten szépséges regény.*

A regény valahol Erdélyben játszódik, valamikor a diktatúra évei alatt, és azt meséli el, hogy milyen

kalandok közepette éli túl a tizenkét éves Dzsátá élete legnehezebb évét.

Nagy öröm, hogy itthon is szeretik a könyvet az olvasók, lassan kezd klasszikussá válni, sok gimnáziumban érettségizni is lehetett belőle.

Közben megjelent a regény új, javított kiadása, új borítóval, új tördeléssel, ráadásul azt a pár hibát is kijavítottam benne, amit megtaláltak benne a drága fordítóim.”

(Dragomán György)

Alagút

(A fehér király tizenharmadik novella-fejezete)

Épp leckét írtam, anya meg dolgozatokat javított, mióta nem engedték tanítani, sokkal többször javított dolgozatokat, mint azelőtt, mert a volt kolleganői sokszor neki adták oda titokban a javítani valót, mert tudták, hogy abból a pénzből, amit a takarításiért kap, sehogy se tudnánk kijönni, és így akartak segíteni rajta.

Nagyon szerettem volna már végezni a leckével, mert nagyon szerettem volna már kapni a gesztenyés alagútból, amit direkt nekem csinált anya a születésnapomra, nagyon nehezen szerezte meg hozzá a tejszínt meg a gesztenyét, és a gesztenyepürét együtt csináltuk, kiskanállal kapartuk ki a megfőzött és félbevágott gesztenyék belét, nekem ez volt a kedvenc édességem, és utoljára több mint egy évvel ezelőtt ettünk ilyet, amikor még apa is itthon volt, mielőtt elvitték volna a Duna-csatornához, és apának is ez volt a kedvenc édessége, és azóta először sikerült gesztenyét szerezni, és tudtam, hogy ahogy végzek a leckével, elővesszük a hűtőszekrényből, és feltesszük rá a gertyákat, és együtt megünnepeljük a születésnapomat, és nagyon szerettem volna már kész lenni, és akkor egyszer csak megszólalt a csengő.

Anya persze összerendezte, a házkutatás óta mindig megijedt, ha csengettek, és tényleg, senkit se vártunk, és nem is igen szokott hozzánk jönni senki, a szomszédok is inkább estefelé jöttek kérni vagy hozni valamit, de így, délután, szinte soha, és akkor, ahogy anyára néztem, láttam, hogy elsápad, úgyhogy mondtam, hogy maradjon, majd én megnézem, hogy ki az, és ha nem ismerem, akkor nem engedem be, és kimentem az előszobába, és kinéztem a kukucsuklón, de senkit sem láttam, üres volt a lépcsőház, és akkor azt gondoltam, hogy biztos csak a fiúk marhászkodnak, pedig megmondtam nekik, hogy ilyet a mi csengőkkel ne csináljanak, és akkor épp be akartam menni, hogy megmondjam anyának, hogy nem jött senki, de megint megszólalt a csengő, és megint kinéztem, és megint nem láttam semmit, és akkor fogtam magam és kinyitottam az ajtót, de csak azért, mert meg akartam nézni, hogy nem ragasztotta-e le valaki a csengő gombját.

Szóval, ahogy ajtót nyitottam, hát ott állt egy gyerek, legfeljebb ha hétéves lehetett, azért nem láttam, a csen-

gőt is épphogy felérhette, iskolás ruhában volt, de az iskolás kabát legalább hat számmal nagyobb volt, majdnem a térdéig leért, és az ujsa le volt vágva, valahol ott, ahol eredetileg a könyöke lehetett, és a gyerek tele volt rakva vállfákkal és fakésekkel és fakanalakkal, legalább száz vállfa volt nála, és sodrófák is, a dereka köré kötve meg spárgára fűzött ruhacsipeszek, de abból is rengeteg, legalább ötszáz, de tényleg. És akkor, ahogy meglátott, egyből azt kérdezte, hogy anyukám otthon van-e, de én mondtam, hogy takarodjon innét, mert nem veszünk semmit, ő meg erre azt mondta, hogy nem kérdezte, hogy akarok-e valamit venni, hanem azt, hogy anyám itthon van-e, és akkor mondtam neki, hogy menjen a brantba, mert ha nem, lelököm a lépcsőn, de előtte még megetetek vele vagy két vállfát, de úgy látszik, ő ettől se ijedt meg, hanem megnyomta megint a csengőt, és akkor anya kikiáltott a belső szobából, hogy ki az, és én visszakiabáltam, hogy senki, de ez a tökmag is elkezdett kiabálni, hogy olcsó vállfát hozott, és hogy a nagyságos doamna jöjjön ki és nézze meg, mert ilyen jó fát még életében nem látott, és akkor én meglöktem a kölyköt, de nem esett el, hanem csak hátralépett és megfogta a korlátot, és én megint mondtam neki, hogy alé-hopp, lelépni, de akkor már ott volt anya, és rám nézett, és láttam, hogy nagyon megszigorodik a szája, takarodj a szobádba, ezt mondta nekem, és én persze nem mentem, csak a folyosóig, és onnan lestem, hogy mi történik.

Anya pedig akkor megkérdezte azt a prűcsköt, hogy mi a neve, meg hogy hány éves, és az mondta, hogy Máriusz és hat és fél, és aztán anyám már azt kérdezte, hogy hányan vannak testvérek, és a gyerek mondta, hogy nyolcan, és akkor anyám mondta, hogy jól van, jöjjön be és ne álljon ott kint a hidegbe, pedig a lépcsőházban nem is volt egyáltalán hideg, és akkor ez a Máriusz megtörölte a lábát, és közben úgy zörgött rajta a sok fa, hogy olyan hangos volt, mintha nem is egyedül lett volna, és aztán bejött az előszobába, és megállt, és levette a válláról az egész hóbelevancot, egy ilyen hámszerű szíjra volt minden felszerelve, és letette az egészét a szőnyegre, és elkezdte anyának magyarázni, hogy az apja hogyan hasítja szét meg szárítja ki a fát a padláson, és hogy a testvéreivel hogyan faragják ki a vállfákat meg a csipeszeket, és hogy ilyen prima kézimunkához ma már alig lehet hozzájutni.

Egész úgy beszélt, mint egy felnőtt, megállás nélkül, és közben hol egy vállfát vett elő, hol egy csipeszt, úgy mutogatta őket anyának, mint aki tényleg büszke, és közben anyám semmit se szólt, csak nézte, és mikor a gyerek végre elhallgatott, akkor csak annyit kérdezett tőle, hogy ki tanította arra, hogy ilyen ügyesen beszéljen, és a gyerek ránézett, és mondta, hogy az édesapja, és akkor anya azt kérdezte, hogy a többi testvérei is ezt csinálják, és Máriusz mondta, hogy igen, ők a szomszéd blokkokat járják, és egy hétig maradnak a mi városunkban, aztán mennek tovább, és majd csak karácsonyra érnek haza, miután körbejárták már a fél országot, és akkor anya megkérdezte, hogy iskolába se jár, és Máriusz mondta, hogy nem, és a testvérei se, és anya kérdezte, hogy akkor olvasni se tud, és Máriusz mosolygott és rázta a fejét, de aztán rögtön mondta, hogy számolni, azt igen nagyon tud, és összeadni főleg, és majd, ha a vállfák árát kell kiszámolni, akkor meglátja a doamna, hogy egyből megmondja majd neki a jó árat, és akkor kérdezte is mindjárt, hogy anyám hány vállfát akar venni, és hány csipeszt, és megint elkezdte volna mondani, hogy milyen jó minőségű a fa, de akkor anyám egyszer csak azt kérdezte tőle, hogy éhes-e, és Máriusz persze mondta, hogy igen hát, és akkor anya megfogta a vállát, és mondta, hogy jöjjön ki velem a konyhába, és akkor én nagyon megijedtem, mert egyből a gesztenyés alagútra gondoltam, arra, hogy most mi lesz.

Nagyon óvatosan mentem ki a konyhába, nem akartam, hogy anya rám kiabáljon, és addigra Máriusz már félig megevett egy vastag szelet zsíros kenyeret, és akkor anya elővett egy csuprot, és a hűtőből meg kivette a tejesüveget, és töltött neki egy csuporral, az meg rögtön két marokra fogta és megitta, nagyon hangosakat kortyolt, aztán letette a csészét, az iskolás kabátja ujjával pedig megtörölte a száját, és mikor anya visszatette a hűtőbe a tejesüveget, akkor Máriusz egyenesen a gesztenyés alagútra nézett, ott bent a hűtő polcán, egyik kezével még rá is mutatott, úgy kérdezte, hogy mi az, és akkor én nem bírtam ki, muszáj volt, hogy megszólaljak, és mondtam, hogy semmi, ne érdekelje, de mikor kimondtam, már egyből tudtam, hogy nem kellett volna, mert anya rám nézett, és rám mosolygott azzal a szigorú, hideg mosollyal, és azt mondta, hogy kislányom, úgy látszik, vendéged jött, ez aztán az igazi ünnep, aztán megint kinyitotta a hűtőszekrényt, és elővette a gesztenyés alagutatót, és kitette az asztalra, és úgy mondta, hogy vegyék elő két tányért és két kiskanalat.

Olyan szigorú volt a hangja, hogy nem mertem ellenkezni egyáltalán, hanem elővettem szépen a tányérokat

A Fehér király eddigi kiadásaival, fordításaival

és a kanalakat, és odatettem az egyiket a gyerek elé, és a másikat az én helyemre, és aztán leültem, és közben anya beszúrt egy gyertyát az alagút tetejére, oda, ahova csokiból ki volt rakva, hogy tizenkettő, és meggyújtotta, közben mondta, hogy igazság szerint tizenkettő kéne, de most jelképesen egy is elég lesz, én meg akkor elfújtam a gyertyát és közben azt kívántam, hogy bár jönne haza apám vagy legalább valami hírt kapjunk róla, úgy fújtam el, és aztán anya megvágta az alagutatót, és az első szeletet Máriusznak adta, a másikat nekem, és Máriusz egyből enni kezdett, és akkor én se kívántam neki jó étvágyat azért se, és kezembe vettem a kanalat, de én nem kezdtem enni, hanem előbb még néztem egy kicsit az alagútszeletet ott a tányéromon, a fehér tejszínhabot a gesztenye közepén, és azt hiszem, hogy apára gondoltam, és aztán ettem egy kanállal, és pont olyan finom volt, mint amilyenre emlékeztem, vagy még annál is finomabb, édes és lágy, és akkor, mikor a második kanállal ettem, akkor néztem csak rá a Máriusz tányérjára, és ő meg akkor ette meg az utolsó falatot, és anyára nézett, és mondta, hogy ilyen jót még életében nem evett, soha az életében, és kérdezte, hogy kérhet-e még egy szelettel, és én meg legszívesebben mondtam volna neki,

hogya a fenét, az az egy is kár volt bele, de anya már vágta is neki, és akkor én is gyorsabban kezdtem enni, nem ízlelgettem már a gesztenyét, hanem csak kanalaztam, egyik kanállal ettem a másik után, de közben végig Máriuszt néztem, és ő meg úgy kanalazta, ahogy a száján befért, akkora falatokat vágott ki a szeletekből a kanállal, hogy a hüvelykujjával kellett tartsa, nehogy leessen, és tiszta tejszínhab meg gesztenyepüré volt az álla, és mikor megette, megint anyára nézett, és anya vágott neki még egy szeletet, és közben én is megkaptam a második szeletemet, és alig volt már a porcelántányéron az alagútból, épp csak az a rész volt már meg, ahol a számok álltak, és Máriusz még mindig pont olyan gyorsan evett, mint az elején, mélyen a tányérja fölé hajolt, és azzal a kezével, amellyikkel nem kanalazott, az asztalra könyökölt és félig eltakarta a tányért, de anya nem szólt rá, hogy üljön rendesen, pedig rám biztos rám szólt volna, és mikor ez a második szelet is elfogyott, akkor Máriusz megint a porcelántányérra bökött a kanálával, és úgy mondta, hogy azt a keveset tegye már oda neki, ne hagyjuk megszáradni, és láttam, hogy anya már nem szívesen vette a kezébe a kést, de aztán mégiscsak kettévágta az utolsó darabot, és egyik felét neki adta és a másikat nekem, és mikor ennek az utolsó darabnak a feléhez értem, egyszer csak azt éreztem, hogy nem tudok már többet enni, de addigra már Máriusz rég megette a sajátját, és láttam, hogy az én tányéromat nézi, úgy-hogy azért is ettem még egy kanállal, nem is éreztem már a gesztenye ízét, csak azt az édes rumízt, de azért is ettem tovább, pedig alig bírtam már lenyelni a falatot, de Máriusz úgy nézett, hogy lenyeltem azért is, és még a maradék tejszínhabot is összekanalaztam a tányérról és lenyaltam a kanálról, és mikor végre letettem én is a

kanalamat, éreztem, hogy teljesen fel van kavarodva a gyomrom, de azért is mosolyogtam, és akkor Máriusz rám nézett, és mondta, hogy Isten éltesen, és aztán anyára nézett, és mondta, hogy köszöni, hogy ilyen jól tartotta, és akkor most mondja meg, hogy vesz-e vállfát vagy nem, mert neki mennie kell, mert aznap alig adott még el valamit, és akkor anya mondta, hogy jól van, vesz öt vállfát és tíz csipeszt, de csak akkor, ha Máriusz olcsón adja, és akkor elkezdtek alkudozni, anya nagyon szeretett alkudni, lehet, hogy az egészet azért csinálta, hogy alkudozhasson, mióta el kellett adjunk az apa ruháiból. úgyis volt üres vállfánk elég.

Nekem akkor összerándult a hasam, és úgy éreztem, hogy mindjárt feljön az egész gesztenyés alagút, meg a paprikás krumpli is, amit még ebédre ettem, felálltam és kimentem a fürdőszobába, és összeszorítottam a fogam, mert nem akartam azért se hányni, megálltam a csap előtt, megengedtem a hideg vizet, és a tarkómra locsoltam belőle, mert az iskolába tanultam, hogy ez elmulasztja a hányingert, ittam is egy kicsit a két tenyeremből, és ettől szerencsére hamar elmúlt a hányingerem, és mikor visszamentem a konyhába, anya már túl volt az alkudozáson, Máriusz épp vette fel a vállára a vállfa-hámot, és mikor meglátott, mondta, hogy ha születésnapom volt, akkor ajándék is jár nekem, és lekasztott az egyik hámra kötött madzagról egy fakést, és a kezembe adta, és mondta, hogy használjam egészséggel, én meg csak bólintottam, nem akartam megköszönni, meg féltem is, hogy újra elkap a hányinger, aztán kinyitottam neki az ajtót, és be is csuktam utána.

Hallatszott, ahogy zörögve megy le a lépcsőn, anya rámnézett, azt mondta, hogy örülök, hogy nem tudom, mi az az éhezés, aztán visszament a nagyszobába a dolgozatokhoz, én meg gyorsan bementem a szobámba, felálltam az ágyra és kinyitottam az ablakot, és épp láttam, hogy Máriusz kifordul a blokk előtt a bejáróból a járdára, és akkor marokra fogtam a fakést, és nagy levegőt vettem, de aztán mégse próbáltam meg fejbe dobni vele, mert tudtam, hogy nem találnám el úgyse, mert ahhoz sajnos már túl messze volt.

A decemberi Cimborában a *Máglya* című regényből közlünk részletet, amelyben a tizenhárom éves lány, Emma mesél a kamaszlány mindent látó bölcsességével a romániai rendszerváltás idejéről, amikor egy tragédia következtében az ő életében is fordulat történik, minden megváltozik...

Friss fotó a szerző Facebook-oldaláról: feleségével, Szabó T. Anna költővel (Öröm, vívás után)

JULES RENARD

VÖRÖSKE (2.) Csak a kutya...

Lepic úr és Ernestine a lámpa alatt könyökölve olvasnak, előbbi az újságot, utóbbi a jutalomkönyvét. Lepic asszony kötöget, Félix a lábát melengeti a kandallónál, Vöröske a padlón üldögél, és elmúlt dolgokra gondol. Pyrámusz, aki gyékényen szunyókált, hirtelen morogni kezd.

– Csitt – szól oda neki Lepic úr.

Pyrámusz hangosabban morog.

– Hülye kutya – legyint Lepic asszony.

De Pyrámusz olyan vad ugatásba kezd, hogy mindenki összerезzen. Lepic asszony a szívéhez emeli a kezét. Lepic úr összeszorított fogakkal, mérgesen néz a kutyára. Félix káromkodik, és csakhamar nem hallják egymást a hangzavarban: elhallgass, te dög, elhallgass! A kutya még inkább rázendít. Lepic asszony hozzácsap, Lepic úr az újsággal csépel, majd belerúg. Pyrámusz a földre lapulva üvölt, félelmében leszegett orral, a gyékénybe ütődő szájjal, mintha saját hangját tépné dühösen darabokra.

Lepicék fuldokolnak a dühtől. A földön acsargó kutyát szidják, szemben állva vele.

Az ablakok nyikorognak, a kályhacsó süvit, még Ernestine is csahol.

Ám Vöröske anélkül, hogy felkérték volna rá, elindul megnézni, mi történik. Talán egy vasutas siet csendesén hazafelé a második váltásból, ha csak nem ugrott át a kerítésen, hogy ellopjon valamit.

Vöröske maga elé tartott kézzel végigmegy a hosszú, sötét folyosón, megtalálja a tolózárát, és nagy zajt keltve elhúzza. Az ajtót azonban nem nyitja ki. Máskor kimegy az udvarra, és füttyögetve, énekelve, dobogtatva igyekszik elijeszteni az ellenséget.

De ma csal.

Míg a többiek azt gondolják, hogy az udvar zugait kutatja bátran, hűséges házörzöként

körbejárja az épületet, ő ott marad megbújva az ajtó mögött.

Egy napon lebukik, de egyelőre jól működik a trükk. Csak attól fél, nehogy tüszentsen vagy köhögjön. Visszafogja lélegzetét, és ha felnéz, az ajtó feletti kis ablakon át három-négy csillagot láthat, amelyek tiszta ragyogása borzongással tölti el.

De eljött az idő, hogy visszamenjen. Nem szabad túl hosszúra nyújtania a színjátékot. Gyanút foghatnának.

Megragadja törekeny kezével a zár súlyos reteszt, amely hangosan csikorog a rozsdás fűlekben, és egészen betolja. Ez a zaj majd meggyőzi őket, hogy messziről jön és teljesítette küldetését! Borsódzó háttal szalad mihamarabb megnyugtatni szüleit.

De ahogy a legutóbbi alkalommal is történt, Pyrámusz közben elhallgatott. A Lepic család tagjai, miután megnyugodtak, elfoglalták korábbi kényelmes helyüket, és bár Vöröskétől senki nem kérdez semmit, megszokásból bejelenti:

– Csak a kutya képzelődött.

(Szócs Imre fordítása)

Csillag István illusztrációja

DEMÉNY PÉTER

Portrévázlatok

Rendhagyó irodalmi arcképcsarnok (2.)

Lázár Ervin (1936–2006) gyermekeivel, Fruzinával és Zsigával (forrás: nlcafe.hu)

Lázár Ervin

Dömdödöm és Berzsián és Mikkamakka, és emlékszem egy novellájára, azóta sem találok a Digitális Irodalmi Akadémián sem, kézállásban mentek egymás mellett ketten, nevettünk a Marosvásárhelyi Nemzetközi Könyvvásáron, olyan jól volt gyűrött, ragadt a kacagása, és író volt minden csepp vérével. Örkény azért állt terpeszbe, hogy másként lásson, és az élet groteszk egyperceit lássa, Lázár Ervin azért állt a kezére, mert nem hitte, hogy ez a világ a valódi, mennyire igaza volt, milyen hatalmas novella *Az asszony*, ez a karácsonyi történet, és mennyire nem akar hatalmas lenni, maga volt a természetesség ez az ember, aki mindent a kezén állva látott, és emiatt legalábbis gyanakodhatnánk a valóságra, milyen igazságtalan dolgok ezek a skatulyák is, vajon hányan olvasták a novelláit, és hányan nyugosznak bele, hogy ismerik Lázár Ervint, a meseírót, nem mintha ez kevesebb lenne, *belőle* kevesebb, mert ő mérhetetlenül több volt, mint mese- vagy novellaíró, ő **ÍRÓ** volt, aki kézre áll, hogy végre azt lássa, amit feltétlenül látnia kell.

Csillag István rajza

Janikovszky Éva (1926–2003)

nagyon keveseknek sikerül, és olyan kevés artistikummal, amennyi megtéveszti azt, aki soha nem kínlódott mondatokkal. Otthagytak egy biztató levelet a kilincsen, és azt írták rá, „mindegy, hogy kitől”, mesélte, és látszott a ráncos arcán a fájdalom és az öröm, és én olyanokat írtanék az iskolákra mindenféle rettenetesen latin idézetek helyett, hogy „ők mindnyájan tudják, hogy milyen gyerek vagyok, csak én nem”, és mint ahogy az irodalomban hiszek általában, és a művészetben még általában, úgy hiszek abban, hogy ha ez lenne a zengzetes gimnáziumok homlokzatán, akkor egy jobb világban élnénk.

Janikovszky Éva

Egyszer láttam vele egy Baló György készítette interjút, nagy belső erőről tett tanúbizonyságot, érzékeny értelemről, mely olyan mondatokhoz vezethet, mint az övéi, hogy az óvónéninek a kezén látszott a fáradtság, azonnal belésszerettem, olyan könnyedén volt gyerekíró, ahogy

Weöres Sándor (1913–1989)

Mit lehet mondani egy manóról? Vagy koboldról? Meséljem el a butaságom, mely erdélyi és magyar egyszerre, hogy versek csak „súlyos” dolgokról szólhatnak? Miféle dolog az, hogy „vízi várból nóta szól”, vagy hogy „tanári kari karika”? A nyelv játékaik hogyan tartoznának a költészethez, hiszen az megmaradás és pálma, súly és gyöngy, magyarság és sírva Vigadó? Mint Tóth Árpádnál és Áprilynál, itt is hosszú esztendőket kellett, hogy felfedezzem, mekkora. „Lányok, ó,

Weöres Sándor

mit lehet mondani egy manóról? Vagy koboldról? Meséljem el a butaságom, mely erdélyi és magyar egyszerre, hogy versek csak „súlyos” dolgokról szólhatnak? Miféle dolog az, hogy „vízi várból nóta szól”, vagy hogy „tanári kari karika”? A nyelv játékaik hogyan tartoznának a költészethez, hiszen az megmaradás és pálma, súly és gyöngy, magyarság és sírva Vigadó? Mint Tóth Árpádnál és Áprilynál, itt is hosszú esztendőket kellett, hogy felfedezzem, mekkora. „Lányok, ó,

ti könnyű-röptű vércsék, / mindig készek véletlen kalandra: / most, hogy rám-gyűrődik a sötétség, / lányok, lányok, mért hagyok magamra?" Csodálatos, holott cseppet sem haza és fenyes; nem komolytalan, mert élet és halál; és mi az, hogy komolytalan? Ahogy Kosztolányi mondta, aki meglátta Weöresben a zsenit (hja, könnyű volt neki): „mit a medvék lenéznek”. Megteremtette a legelbűvölőbb szélhámos magyar költőnőt, a legvarázslatosabb magyar gyermekverseket, melyeket ő maga nem gyermeknek, hanem gyermekül írt, közben szabad volt, mert a névtelen egyiptomi költőket irigyelte, és merészelt Rongyszőnyeget írni, miközben minden elődje és utódja márványképesnek képzelte és képzei magát.

Fekete István
(1900–1970)

Hogy megint egy mélyokossággal kezdjem: vannak írók, akikből mintha az állatok beszélne. Ilyen Kipling vagy Milne, ilyen Saint-Exupéry, bár belőle mintha minden beszélne, a rózsától a rókáig. Akárhogy is, Feketéből beszélt Csí, Tás, Vuk, Bogáncs, tőle tanultam, hogy simabőrű, tőle, hogy a természetnek nyelve van (nem vagyok egy nagy kiránduló, és akkor még finoman fogalmaztam), és tőle vette a barátom a szereplekét, a Lutrát. Nekem a *Tüskevár* nem olyan meghatározó kamaszélmény, későn jutott el hozzám, már nem tudtam beilleszteni Molnár és Verne mellé, de Feketét nagyon jól el tudom képzelet Matulának.

Gárdonyi Géza
(1863–1922)

Fekete István

Hogy megint egy mélyokossággal kezdjem: vannak írók, akikből mintha az állatok beszélne. Ilyen Kipling vagy Milne, ilyen Saint-Exupéry, bár belőle mintha minden beszélne, a rózsától a rókáig. Akárhogy is, Feketéből beszélt Csí, Tás, Vuk, Bogáncs, tőle tanultam, hogy simabőrű, tőle, hogy a természetnek nyelve van (nem vagyok egy nagy kiránduló, és akkor még finoman fogalmaztam), és tőle vette a barátom a szereplekét, a Lutrát. Nekem a *Tüskevár* nem olyan meghatározó kamaszélmény, későn jutott el hozzám, már nem tudtam beilleszteni Molnár és Verne mellé, de Feketét nagyon jól el tudom képzelet Matulának.

Gárdonyi Géza

Imádtam az *Egri csillagokat*. Az a jó káromkodós Zoltay! És Dobó, a becsületes! És Sárközi, a cigány! És Cecey, és Vicuska, és Gergő, és Mekcsey, és az áruló Hegedűs! Jumurdzsák, megöllek! És Hajván, a babonás! Török Bálint, a magyar főúr! Szóval, az *Egri csilla-*

goknál nincs jobb. Kamaszkorban pláne nincs. Az *Isten rabjaitól* már nem voltam annyira boldog, *A láthatatlan ember* pedig egyenesen kiábrándított – korántsem lett olyan rejtélyes, mint amilyennek ígérkezett. A *Gólyák, méhek, kislibák* viszont, a Ion Creangă Könyvkiadó kiadásában, mindennapi olvasmányom volt azokban az időkben, melyekről ma már csak emlékezem. Gárdonyi pedig, a rejtjeles naplók szerzője, egy nagyon rokonszenves ember ma is.

Karinthy Frigyes (1887–1938) fiával, a szintén író Ferencsel

Karinthy Frigyes

A magyar irodalomban humor egyenlő Karinthy, és nem ismerte magában a tréfát. Életmód volt számára a humor, nem geg, nem vicc, nem szellemesség. Mindezt átítatja, mint Woody Allent vagy Chaplint, és nem véletlen, hogy ők is szomorú bohócok. Aki mindenen tud nevetni, annak nehéz hinnie bármiben is, ő viszont, úgy tűnik, hitt még az irodalomban például, a kávéházakban, a barátságban, az írásban. Lehet nem fuldokolni a *Tanár úr kérem*-en? Másfelől azért mégiscsak ő írta az egyik legkésőbbi novellát, a *Barabbást*. És ő lett indulatos, amikor valaki azt írta, ő csak a reklám kedvéért mütette meg magát. Az *Utazás a koponyám körül* az egyik legszebb magyar regény, az *Előszó* az egyik legszebb magyar vers. Az *Így írtok ti* pedig, mint az *Iskola* (Ottlik Géza regénye, az *Iskola a határon* – szerk. megj.) mondja, „szívdobogtató, ámulates marháskodás”. Közben örült volt és bohém, férj és apa, jelenség és öregedő ember, aki nem szeretett találkozni korábbi önmagával.

A szerző klasszikus és modern írókról, költőkről készült rövid, lényeglátó írásai **Portrévázlatok** című Facebook-oldalán olvashatók.

Az egymástól elválasztott szerelmesek története

A címbeli téma az emberiség egyik legnépszerűbb történetének tárgya. A szerelmesek boldogságának útjába sok-sok – rajtuk kívül álló – akadály tornyosulhatott: az ország érdeke, a vallási előírások, környezetük előítélete. Évszázadokon keresztül a család volt az az intézmény, amely beleszóllhatott a fiatalok párválasztásába. Sokszor azt követelte meg tőlük, hogy társuk azonos vagyoni és kulturális szinten álljon, azonos nyelvet beszéljen, azonos vallást gyakoroljon. Máskor – épp ellenkezőleg – a család számára előnyös partit írt elő: a férj vagy a feleség legyen gazdagabb, foglalkozása révén kényelmet, biztos megélhetést nyújtson – még akkor is, ha idősebb, ha a fiatalok érzelmileg nem is vonzódtak egymáshoz.

A szerelem vak – tartja egy mondásunk –, azaz az érzelmeknek nehéz parancsolni. Ezért a szerelem nem csupán a boldogság, hanem sok-sok szenvedés, tragédia oka is lehet. Regények, filmek sokasága dolgozta fel a fiataloknak a szülőkkel, a környezetükkel, az előítéletekkel vívott küzdelmét, vagy azt, hogy ha fejet hajtottak az önkény előtt, akkor önmagukkal, szívükkel kellett megküzdeniük. A 16. század széphistóriái is szívesen időztek ennél a témánál. Az olvasók pedig szívesen olvasták ezeket a széphistóriákat.

Az Antiochiában uralkodó Telamonnak, a görögök királyának egy fia volt, akit Diomédésznek hívtak. Amikor

felserdült, látta, hogy apja vállal mennyi teher nyomja, ezért arra gondolt, hogy megházasodik, s apjának segítségére lesz. Amikor pedig apja elhalálozik, átveszi tőle az ország vezetését. A király örömmel fogadja fia család-alapítási tervét. Az ifjú hercegnek nem kellett hosszasan keresgélnie. A vár közelében, egy faluban élt egy szegény varga, volt egy gyönyörűséges lánya, aki egyéb erényekkel is ékeskedett: alázatos volt, bölcs és jó magaviseletű. Katarista volt a neve. Minél többször látta őt Diomédész, annál jobban megkedvelte. Szerelmét megvallotta édesapjának is. A király felháborodva fogadja fia tervét:

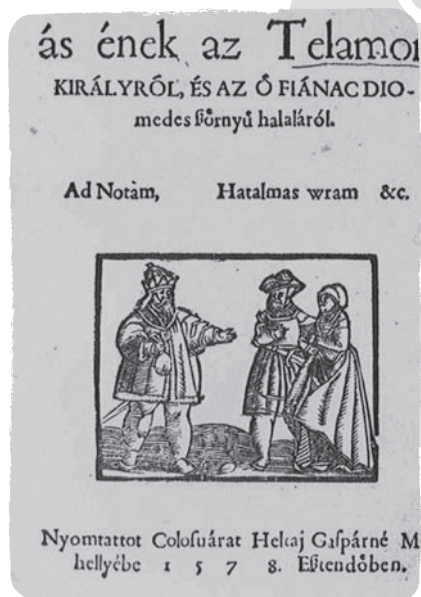
Vaj te, Diomedes, alítasz bolondnak,
Oly szegény nemzetet hogy kívánsz magadnak,
Csak bűt keressz ezzel nekem és magadnak.

Nékem mert nem tetszik afféle bolondság,
Hogy szegény nemzetet vennél, nagy bolondság,
Még varga nemzetet, az nagy oktalanság,
Elvenni nem tetszik nekem, nagy bolondság.
(szómagyarázat: alítasz – gondolsz, vélsz, nézel)

Telamon mind a szomszéd királyok, mind saját udvara csúfolódásaitól tartott. Megpróbálja rábeszélni az ifjú herceget, hogy az előkelő családok lányai közül válasszon magának feleséget. A fiú azonban hajthatatlan marad: Isten nem tesz különbséget a szegények és a gazdagok között – érvel döntése mellett. Az apa fondorlatos tervet dolgoz ki: hadba küldi a fiát, hogy elfelejtse Kataristát. Indulás előtt Diomédész a varga házába megy, jegygyűrűt hagy a lánynál:

Nékem el kell mennem, látjátok, az hadban,
Én jegyesem legyen ím az Katarista,
Ha sokat késném is, mást ne választana,
Mert végre megbánja, ha mást választana.

Diomédész távozása után a király előbb tanácsosaival, az ország bölcseivel, majd jövendőmondókkal dugja össze a fejét. Mindenki arra inti, hogy ne válassza el a szerelmeseket, hiszen az Isten rendelte őket egymásnak. Az apa azonban nem hallgat a tanácsokra. Udvarába hívhatja a vargát és a lányát, és a leányt vízbe öleti.

Telamon király történetének első kiadása, 1578

Bernauer Ágnes vízbe vetik. Wilhelm Camphausen rajza, 1858

A harctéren Diomédész álmot lát, így értesül a tragikus eseményről. Seregével hazaindul, s a varga házához igyekeznek. Amikor megismeri Katarista halálának körülményeit, átkot mond az apjára, és ő is vízbe veti magát.

Telamon király rettentően megijed fia halálhírének hallatán. Búvárokat hívat, megkeresteti fia holttestét: a két fiatal összeülekezve nyugszik a folyóvíz fenekén. Most már szívesen beleegyezne fia házasságába:

De én, édes fiam, vajha az lehetne,
Kivel te mostan vagy öszeülegetve,
Ha felállhatnátok előttem életre,
Szent házasságtoknak lennék örvendője.

Aranyos ruhákba öltözteti a fiatalokat, kezüket drága gyűrűkkel borítja, közös koporsóba fekteti, s keservesen megsiratja őket. A vargát az udvarába hozatja, s együtt gyászolják a halottakat. A nagy fájdalom hamarosan sírba viszi a szomorú királyt.

A történet egész Európát bejárta. Különböző formában dolgozták fel, olvasták, mondták, énekelték. A vagyoni különbség miatt egymástól elválasztott, öngyilkos

fiatalok történetéből a nép balladát formált, énekelt. Magyar változata az elpusztított jobbágylány, Kádár Kata és a nemes legény, Gyulai Márton története. A balladának Erdélyben és Moldvában bukkantak fel szép változatai. Előfordul a délszláv, az angol, dán, orosz, szlovák, bolgár, román, olasz, spanyol, portugál, német folklórban. Közel áll hozzá az az eset, amelyet a német irodalom dolgozott fel egy bajor hercegről. Ernő herceg fia, Albert minden előítéletet félretéve egy fürdőmester lányával köt házasságot, akit Bernauer Ágnesnek hívnak. Az apa szörnyen felháborodik, s gonosz tervet gondol ki. A boszorkányok üldözésének kora ez. Albert újdonsült menyét, Ágneszt boszorkányként az inkvizítorok elé állíttatja, s 1435-ben a Dunába vetteti.

Telamon király történetét 1578-ban Kolozsváron Heltai Gáspár feleségének nyomdájára adta ki. (Egy példány őrződött meg belőle a londoni British Múzeumban.) Az 1630-as években kézzel másolták le (ez a Széll Farkas által megtalált kódex). Mindkét vers közös előzményre vezethető vissza. A nyomtatott történet szerzője egy erdélyi, kolozsvári írástudó (protestáns pap vagy tanító). Nem volt költő, de értett a versíráshoz. Nevét nem jegyezte fel.

A legidősebb utcaművész köszöntése

A Szín-téren: a brit
GRACE BRETT
(1910, London)

„Jó érzéssel tölt el, hogy megoszthatom mindenkivel a munkáimat, úgy gondoltam, a város is így szebbé válik.”

A nagymamák kötnek. Némelyek. A bátyámnak és nekem is jutott karácsonyra sapka, sál, szvetter, visszabontott anyagból. Gyűjteni kellett a régi, kinőtt cuccokat, ezek újra fonallá lettek, amiből az átalakult darabok születtek. Ismerősen cseng? Eszembe jut, hogy azt is ter-

veztem, nem olyan rég, amikor még egyik nagymamám formában volt, hogy egy felnőtt, egész alakos, a szivárvány színeiben pompázó, csíkos kezeslábast kérek tőle, aztán majd kiállítom magamon valahol.

Az e havi Szín-térben szereplő, hat unokás, tizennégy dédunokás, idős hölgy egy picit magasabb szinten műveli a kötést – most már. Lenyomta azokat az éveket, amikor minden családtag, gyermek kapott tőle valamilyen kézimunkás darabot születnapra, karácsonyra. Egy kötögető gerillacsoport tagjaként éli alázattal teli művészetét. Az utcára viszi ki kedves dolgait, s mint Christóék (akikről volt szó már a Szín-térben), becsomagol egy-egy fülkét, padot, lámpaszlopot édes motívumokkal. A ridegebb használati tárgyak a kötött huzattól kapnak egy kis melegséget. Ezeket a munkákat egyszerre egy helyi művészeti fesztiválon lehetett látni, több helyszínen, ami azt bizonyítja, hogy 104 évesen is lehet részt venni kortárs projektekben. Munkáinak pozitív fogadtatásban van részük, a nagy akcióinak híre túllépi a skót határokat, mi is kapunk belőle. Persze mindehhez a média is hozzátesz, felkapja a sztorit, hiszen hasonló dolgokat bizonyosan láttunk már. Talán a száznégy év a kulcsszó, emiatt lesz ez másabb, különb.

Több mint egy évig készült titokban a fesztiválra. Azt meséli, a fonal- és méteráros kíváncsiskodó kérdéseire azt a választ kapta a fűrgé ujjak csoport tagjaitól, hogy elmondhatjuk, mire készülünk, de utána el kell tennünk láb alól. Jópofa történet ez, és amellett, hogy ismerős, a nagy szerepétől, erejétől válik rendkívülivé. Példamutatás helyállásból, kitaró munkából.

Grace Brett Londonban született, telefonközpontként dolgozott. (Lám, így a telefonfülke beborítása is személyesebb történeté válik, mélyebb értelmezési lehetőségeket kínálva.) 1978-ban kerül Skóciába.

Hogy mindenki tehetséges valamiben, az is bizonyítja, hogy a magyarországi Óbudán létrejött Idősek Művészeti Fesztiválja nagy népszerűségnek örvend. Számtalan nyugdíjas kreatív nagyi mutatja be, hogy soha nincs késő kibontakozni valamilyen vizuális művészeti ágban, legyen az grafika, festészet, fotó, szobrászat, hímzés és gobelinkészítés, batikolás vagy ékszerkészítés.

is heves viták kísérnek. Műveiben olyan, kényesen kezelt kérdésekkel szembesít, mint például a hajléktalanság, az abortusz vagy a szexualitás extrém formái.

Végül csak megemlítem: „...az ezer év óta tabunak tekintett dolgok kibeszélése nagyon fontos” – vélekedett néhai Jancsó Miklós filmrendező a botrány kapcsán. Akkoriban „csak” 81 éves volt. Élt kilencvenháromat.

Vagy ott vannak az idős nagy kedvencek, Kusama és Bourgeois, akiről már szintén olvashattatok a Szín-térben, még kitartanak, aktívak.

Ez volt a bájos oldal. Viszont eszembe jut más is. 2002-ben Andres Serrano (1950, New York) amerikai fotós kiállított-forma Budapesten. A plakáton egy meztelen idős hölgy, botjára támaszkodva, cigarettáját épp szájához emeli. Molnár Zoltán fényképész barátomtól, akiről szintén olvashattatok itt néhány éve, kaptam egy fekete pólót ezzel a képpel, amin még az a felirat is díszel: Betiltva. Szóval már a retrospektív kiállítás plakátja kiütötte a biztosítékot. De miért is? Mert a test egyszer megöregszik? Miért nem mutathatjuk meg a ráncokat, nem szépek? Egyébként Serrano gyakran dolgoz fel olyan témákat, amelyeket a világ számos országában napjainkban

Kicsi lányok zsebkendőikkel

Diego Velázquez:
*Marguerite-Thérèse
infánsnő* (1659)

James Jacques Tissot:
*Lány zsebkendővel
a kandalló előtt* (1870)

Pierre-Auguste Renoir:
Csipkét horgoló lány
(1875)

Sophie Gengembre Anderson:
A csipkezebkendő
(19. század második fele, részlet)

Wenzel Ulrik Tornoe:
*Kézimunkázás
a nagymamával*
(19. század második fele)

Mary Cassatt:
A zsebkendő
(1900 körül)

Egy többfunkciós vászondarab történetéből

Izzadság és könnyek letörlésére használt kendő (szudárium) középkori ábrázolása

Botokra kötött színes kendőket (oráriumokat) lengető szurkolók egy ókori római kocsiversenyen

Kezében szudáriumot tartó angyal a római San Angelo-hídon (Cosimo Fancelli 17. századi szobra)

A papírzsebkendő elődei

Közeledik a tél, a tüszögéssel, orrfújással járó gyakori megfázás: zsebkendőből, táskánkából nem hiányozhat a zsebkendő, amelynek története – bármennyire hihetetlennek tűnik – alig több, mint ötszáz esztendő. Igaz, az ókorban a nátha annyira ritka volt, hogy neves római írók leírása szerint akár válóoknak is számíthatott.

Különböző alakú és méretű vászonkendőket használtak ugyan akkoriban is, de nem az orr törlésére. Az ókori Római Birodalom polgárai kis, téglalap alakú kendőkkel, *szudáriumokkal* itatták fel homlokukról az izzadságot vagy törölték

meg a lakomákon zsíros kezüket. Nagyobb kendők, *oráriumok* lobogtatásával a kocsiversenyek, cirkuszi játékok résztvevőit buzdították, orrfújásra viszont tógájuk diszkrétan felemelt sarka szolgálhatott.

Az orárium a gótika korában a lovagi tornák kelléke lett: a hölgyek díszes keszkenőket lengetve biztatták lovagjaikat, a küzdő felek sisakjukra vagy lándzsáik csúcsára kötötték a szívük hölgyétől kapott kendőket. A könnyek és az orr törlésére pedig ott voltak a sálak, fejkendő, ruha-ujjak vagy leggyakrabban a bal kéz hüvelyk- és mutatóujja. Jobb kézbe orrot fújni már akkoriban is illetlenségnek számított.

A keresztény hagyomány szerint a Golgotára vezető úton Veronika egy kendőt nyújtott át Jézusnak, amelyen utóbb megjelent a Megváltó képe (Albrecht Dürer metszete, 1510)

A középkori festményeken a halottat sirató nők fejkendőjükkel törlik könnyeiket (Pedro Sánchez: Krisztus sirbatétele, 15. század második fele)

Kezében kendővel ábrázolt 5. századi bizánci császárné

Lovagi torna ábrázolása – a nézőtéren kis kendőket fogó hölgyekkel – egy 1300-ban készült kódexben

A barokk kori spanyol viselet fontos része volt a kézben tartott kendő (Diego Velázquez: Mária Terézia infánsnő, 1652)

Németalföldi hölgy, kezében zsebkendővel (Wenceslas Hollar metszete, 1640-es évek)

Késő barokk kori angol női viselet, nagyméretű kendővel (Richard Newton rajza, 1795)

Napóleon uralkodása idején vált divattá – Jozefina császárné szabálytalan fogsorának köszönhetően – a száj elé tartott zsebkendő (karikatúra 1802-ből)

Zsebkendőtörvény

A középkorban a zsebkendő a jó mód egyik jelképe lett, mai rendeltetésének megfelelően azonban csak a késő reneszánsz korától, az 1500-as évektől használjuk. Igazán divatossá a barokk korban vált: 17–18. századi festmények bizonyítják, hogy a csipkés zsebkendő nem hiányozhatott az előkelő hölgyek kezéből. A négyzet alakú zsebkendő Franciaországból indult hódító útjára, XVI. Lajos király ugyanis – felesége, Marie Antoinette kívánságára – törvénybe iktatta, hogy a zsebkendő négy oldala csak azonos hosszúságú lehet.

Ami az orrfújás illetmát illeti, már a 16. században illetlen cselekedetnek számított az orr abroszba,

asztalkendőbe vagy kézbe törlése, „ujjakkal földhöz csapása”, a 19. századi illemszabályok pedig határozottan elítélendőnek tekintették az orr váladékának kabátra, ingujjra, kalapra kenését.

A régi magyar hozományi leltárakban feltüntették a menyasszony aranyhímzéses, gyöngyökkel, csipkével díszített zsebkendőinek számát, a hagyatéki lajstromok készítői ugyanígy jártak el. A szemet gyönyörködtető műremek neve a reneszánsz korában – olasz mintára – *fazoletto* volt, magyar elnevezései – *orkendő*, *zsebruha*, *keszkenő*, *övbe való kendő*, *zsebkendő* – később születtek meg. A nyelvújító *Barczafalvi Szabó Dávid* által javasolt „orrfuvolászi négyzetrongy” elnevezés sorsa a feledés lett.

Gyulaffy László várkapitány reneszánsz motívumokkal díszített, 16. századi jegykendője

Úrihímzéssel kivarrt 17. századi kendő egy besztercebányai gyűjteményből

17. századi erdélyi nemesasszony spanyolos viseletben, keszkenővel

A zsebkendő és a legyező évszázadokon át titkos párbeszéd eszköze volt (William Larkin: Diana Cecil hercegnő arcképe, 1614)

A búcsúzáskor lengetett zsebkendő azt jelentette: Tied vagyok, hú leszek hozzád! (illusztráció 1887-ből)

Búcsúzó a Mersey folyó partján (James Jacques Joseph Tissot festménye, 1881)

Beszélő zsebkendők

A régi időkben, amikor egy jó házból való úrilány csak idősebb hölgyek (gardedámok) szigorú felügyelete mellett válthatott szót fiatalemberekkel, a zsebkendő a kommunikáció fontos eszközévé vált. A 17. századi spanyol királyi udvarban született „zsebkendőnyelvet” évszázadokon át, az 1800-as évek végéig tökéletesítették. Mivel mindkét nembeliek tartottak maguknál díszzsebkendőt, a titkos párbeszédnek nem volt akadálya. Pusztán néhány kódot kellett észben tartani, mint például:

Táncmulatságon diszkréten elejtett zsebkendő: Megismerkednék veled!

Jobb kézzel a szívre tett kendő: Szeretlek!

Bal kézzel a szívre tett kendő: Remélhetem szerelmedet?

Jobb archoz emelt kendő: Igen.

Bal archoz emelt kendő: Nem.

A 19. században az irodalomban és politikában is szerep jutott a zsebkendőnek: vászonkendőkre nyomtatva terjesztettek költeményeket, arcképeket, gúnyrajzokat stb.

A magyar politikai életben az 1904-ben lezajlott ún. zsebkendőszavazás vált emlékezetessé. A hagyomány szerint Perczel Dezső házelnök egy törvényjavaslat megszavazása előtt meglengette zsebkendőjét, mire a képviselők többsége kíváncsian felállt. És mivel a felállás akkoriban az „igen” szavazatot jelentette, a javaslat elfogadását nyomban ki is hirdették.

Bűvészműtárgy zsebkendővel (Sigmund Eggert festménye, 1881)

Viktória királynőt és a Brit Birodalom fennhatósága alá tartozó területeket ábrázoló emlékszsebkendő

Charles Dickens *A Pickwick Klub* című regényének hősei a könyv megjelenése után nyomtatott zsebkendőn

Perczel Dezső, a Magyar Országgyűlés elnöke, akinek nevéhez a világ egyetlen zsebkendőszavazása fűződik

Népviseletbe öltözött, kezében keszkenőt tartó székely leány párjával (Gyárfás Jenő rajza, 1900)

Kalotaszegi népviseletbe öltözött lányok egy 20. század eleji képeslapon

Szilágysági népviselet Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képen című könyvsorozat illusztrációján (1890-es évek)

A torockói lányok hagyományos viseletének része a nagyméretű jegykendő, az övbe való kendő

Mikor ruhám vérrel habzik...

A magyar néphagyományban a keszkenő – a lányok, asszonyok hímzett, csipkés kézbe való kendője – a népviselet részévé és szerelmi szimbólummá vált.

Eljegyzéskor a menyasszonyok maguk varrta díszes jegykendőt ajándékoztak választottuknak szerelmi zálogul, szüzességük jelképéül. A legények a jegyajándékként kapott kendőt jól látható helyen – mellényükre, övükbe vagy gatyájuk korcába tűzve – büszkén viselték a lakodalomig. A lány hűtlenségének következménye a nyilvánosan darabokra tépett jegykendő lehetett.

Egyes vidékeken az esküvő napján a jegykendővel kötötték be a menyecske fejét, ahol pedig több kendő ajándékozása volt szokásban, ezeket esküvőkor az egybekelés jelképéül szolgáló vőfélybotra kötötték.

Népdalok születtek jegykendőik sarkába választottjuk nevét varró lányokról, szerelmükért zsebkendőjük négy sarkával hegyeket elhordó legényekről, az elvesztett zsebkendőért kapott anyai szidásról, verésről. Székelyföldön a zsebruhának, kéziruhának, kisruhának, ruhának nevezett keszkenőnek mágikus jelentőséget is tulajdonítottak: a Kádár Kata című népballadában például színének vörösre változása jelzi a szeretett lány halálát.

Virághímés alsósófalvi jegykendő, „Elraboltad szívemet tedd boldoggá lelkemet” felirattal

A menyasszonyt kikérő és szüleitől elbúcsúztató vőfély a jegykendővel díszített vőfélybottal (19. századi ábrázolás)

„Adok neked kézruhát” (Kós Károly metszete a Székely balladák című kötetében, 1907)

Miért küzdenél meg egy sárkánnyal?

Az első legendafejtőben Brassó utcáira hívtalak benneteket, ahol a 16. században élt Apollonia Hirscher nyomait kerestük. Ezúttal Sepsiszentgyörgyre utazunk, és egy időben sokkal távolabbi legendahőssel találkozunk: Szent Györggyel, illetve mitikus ellenfelével, a sárkánnyal.

Szent György és a sárkány történetét nagyjából mindenki ismeri: a római katona, aki megölte a szörnyet. Helyes, de ki is volt tulajdonképpen György? Mi történt a sárkánypusztítás előtt és után? S nem utolsósorban: miféle fenevad volt a sárkány, akit immár mindenkorra a lovag lándzsájának végére tűzött a legenda?

György valóságos személy, akiről tudjuk, hogy Diocletianus császár seregében szolgált magas rangú tisztként, és keresztény volt. Amikor azonban a római hatalom üldözni kezdte Krisztus követőit, ő szembe fordult a császárral, így letartóztatták és kivégezték. György a végsőkig kitartott hite mellett, a legkegyetlenebb kínzások hatására sem tagadta meg a kereszténységet, ezért az egyház mártírszentjei között tartjuk számon. Ezek a történelmi tények.

A keresztény hősről szóló csodás történetet Jacobus de Voragine 13. századi *Arany legenda*jában olvashatjuk.

Eszerint György vitéz elvetődött egy Silena nevű városkába, amely mellett egy „dögletes sárkány lakott”. A fenevad felmászott a város falaira, s lehetetével mindenkit megmérgezett. Hogy ezt elkerüljék, a silenaiak előbb juhokat, majd lányokat és fiúkat áldoztak neki. Egy nap a király lányára került sor, aki a szokásos búcsúzkodás után el is indult a vesztébe. György ekkor találkozott vele, s amint megtudta a királylány bánatának okát, menten keresztet vetett, és Krisztus nevében súlyosan megsebesítette a sárkányt. Csak akkor pusztította el a szörnyet, amikor az egész város áttért a keresztény hitre. A Szűz Mária és Szent György tiszteletére emelt templom oltárán gyógyító forrás fakadt, a vitéz pedig folytatta útját. A legenda ezután György csodatételekben bővelkedő bebörtönzésről, kínoztatásáról és haláláról beszél.

A sárkány tehát csupán mellékszereplője György történetének, mégis együtt váltak közismertté. Bár a sárkányokkal soha nem lehet biztos a dolgában az ember, valószínűsíthetjük, hogy az ókorban, amikor György élt, nem léteztek sárkányok. Mit jelent akkor ez a legenda, amelynek első látásra nem sok köze a történelmi tényekhez?

Válaszolni erre ismét egy köztéri alaktól elindulva próbálok. Ez pedig nem más, mint a Sepsiszentgyörgy

Paolo Uccello: Szent György és a sárkány (1470)

Rubens: Szent György és a sárkány (1605)

központjában 2003-ban felállított szobor, amelyen a művész, Harmath István a lovagot a sárkány hátára ülve jeleníti meg. A sárkány teste gömbölyded, a szobor pedig ennek köszönhetően egy sor gúnynevet is kapott: Süsü, Lufi, Dinó. Gúnynevét ide vagy oda, ezzel a gömbölyű szörnyel a szobrász igen fontos gondolatot emel ki a Szent György-legendából: valamilyen szempontból a sárkány is egy teljes egész része, s mint ilyennek, komoly jelentése van. Mert mi a sárkány, például a mesékben? Az, akit vagy amit el kell pusztítani. Hogy honnan jött, hová tart, miféle mitikus világhoz tartozik, arra nem térnek ki a történetek. Ő a Gonosz. (Ez alól persze Csukás

Harmath István sepsiszentgyörgyi szobra (2003)

István Süsüje kivétel, de ez már más irodalmi mezőkre vezetne bennünket.)

Ha a sárkány eredetét kutatjuk, azt tapasztaljuk, hogy a mindenkori rosszat nevezték így. Tehát ez nem más, mint egy fantáziánév. Umberto Eco *A rótság története* című könyvében a sárkányt a középkori keresztény képzeletvilágot benépesítő szörnyek közé sorolja, többek között a mérgező leheletű bazilikusz, a kígyó- és kecsketestű, oroslánfejű kiméra, a három fogsorú, oroslántestű, skorpiófarkú mantichora mellé. A sárkánnyal egyébként nemcsak Györgynek kellett megküzdenie, például Szent Mihályt is gyakran ábrázolták úgy, amint éppen legyőzi a sárkányt, sőt, a lovagregényekben az átlagos vitézeknek szintén ez volt az egyik próbatételük. A népmesék sárkányát pedig minden magyar gyermek jól ismeri, s ki-ki képzelete szerint alkot róla képet: lehet kígyótestű, gyíkfarkú, lehet egy vagy sok feje, köphet lángot vagy lehet fenemód erős.

Visszatérve Györgyre: az ő fenevadja a kereszténységet üldöző római hatalom volt. Aki mérgező leheletével

A Kolozsvári testvérek Szent György szobrának kolozsvári másolata

elpusztítja a városokat? Igen, aki erőszakkal szünteti meg a hitbéli közösségeket. És hogyan győzte le a szent ezt a szörnyet? Azzal, hogy a végsőig kitartott hite mellett, vagyis nem hagyta el azt a közösséget (mondhatjuk így is: azt a várost), amelyik bajban volt.

Régi történet, amely egy ókori embert a mitikus, történelem előtti időkbe helyez. Kíváncsi lehetne hát a mobiltelefonok, videoklipek, divattrendek korában, a 21. században? „Csak” azokat, akik valamelyest is tájékozódhatnak kortárs világunk eseményeiben. Ők tudva tudják, hogy a mindennapi hírekben megannyi sárkány jelenik meg, aki mind a maga Györgyét várja.

Légy hálás mindenért

Életem során szinte egyvégtében vendégeskedtem vagy vendéget fogadtam. Mivel gyakran utazom és sok ismerősöm van, általában mindig kerül egy barát, a barátnak a szülei, egy régi ismerős, akinél megszállhatok. Van, hogy hívnak, van, hogy én kérek be valahová. Nálam is sokan vendégeskednek, mindenféle távoli országokból is, és olyanok is, akik csak valahonnan a szomszédból, szomszéd házból, tömbházból, negyedből, városból, országból ruccannak át egy jóleső, hosszú találkozásra.

Volt sok kedves vendégem, de akadt, aki után keserű szájjal

házigazda érezze kínosan magát miattad. Igyekezz nem üres kézzel érkezni. Ajánld fel segítséged a házimunkában. Ha felajánlják, hogy használd kedvedre a konyhát, hagyd tisztán magad után. Várd meg, hogy kínáljanak, vagy ha nem teszik, de szeretnél valamit megkóstolni, mindenképp kérj rá engedélyt. Az ételt fogadd hálásan, ne különködj. Akkor utasítsd vissza, ha valóban nem esik jól, és úgy érzed, megbetegednél tőle. Meg amúgy is, légy hálás mindenért, mert senki nem tartozik neked

semmivel. Minden, amit kapsz, ajándék.

Ha elfogadod, köszönd meg.

És még egy apróság, amit én is jócs-

Kónya Eszter illusztrációja

maradtam. Bizonyára én is voltam már mind örömet hozó, mind csalódást okozó. Most, hogy a világban egyre nagyobb a seperc alatt jövés-menés, gondoltam, írok egy kicsit a vendég-létről.

A kedves házigazda meghív, hogy érezd magad otthon nála. Ez meghívás arra, hogy mozogj lazán, ereszd el a feszültséget, érezd jól magad. Ugyanakkor nagy valószínűséggel nem meghívás arra, hogy hozzányúlj bármihez, ami a háziak személyes dolga (telefon, laptop, ruhák, kozmetikumok, hűtő, kamra stb.), az ő engedélyük nélkül. Nem meghívás arra, hogy megfontolatlanul használd a villanyt, vizet, fűtést. Nem meghívás arra, hogy szemetet hagyj magad után, arra sem, hogy ne tartsd be a ház játékszabályait, és ennek következtében a

kán felnőtt koromban tanultam meg egyik idősebb, finn vendégemtől. Mielőtt elmész, húzd le magad után ágyneműdről a huzatot. Ezzel is megkönynyítod házigazdáid dolgát.

És van egy incur-pincur dolog, ami az én életemben nagyon sokat számított, amikor végre rájöttem. Mivel tizennégy évesen elkerültem Sepsiszentgyörgyre a Mikos suliba, és annak a bentlakásában laktam, utána pedig igazából már mindig máshol, és nem a szüleimnél, ezt a vendég-létet elkezdtem megélni otthon is. És láss csodát, jelentősen javult a viszonyom a szüleimmel. Te is elkezdheted akár már most, hiszen igazából mind vendégek vagyunk ezen a Földön. Jó vendégeskedést! Jó vendégfogadást!

Ritmusra hangolódva, avagy az afrobeat

A zene nem más, mint lüktetés. Tedd bal kezed a mellkasodra vagy a nyakadra, és máris érezheted a tested zenéjét. Tényleg, tedd bal kezed a mellkasodra, és máris zenész vagy. Ilyen egyszerű, ha engem kérdezték. Minden zene ugyanazon a lüktetésen alapszik, talán lecsupaszítva ebben rejlik a zene univerzalitása. Ha megpróbálunk egy dalt apró részeire bontani, és csak a szívhanghoz hasonló ritmusra figyelni, akkor ráérezhetünk a zene egységes nyelvezetére. Mindegy lesz, hogy milyen stílusú, nem számít, hogy drum and basst, dzsesszt, rockot, soult vagy popzenét hallgatunk, nem fontos, hogy a 70-es évek vagy napjaink zenéje. Telje-

beszél, milyen a hajad vagy a bőröd színe. Minden kultúra magában hordozza sajátos zenei világát.

November szóljon tehát egy tőlünk távol eső nemzet zenei lüktetéséről. Nigéria független ország Nyugat-Afrikában, a legnépesebb állam egész Afrikában. Ott született Fela Kuti is, akiről mostani írásom szól.

Fela Kuti (1938. október 15. – 1997. augusztus 2.) apja zeneszerző és prédikátor volt, édesanyja politikai mozgalmár. Testvérei orvosnak mentek, ő zenésznek tanult Londonban. Az európai klasszikus zene mellett megtanulta a trombitajátékot is. 1963-ban tért vissza hazájába, és megalakította Fela Ransome-Kuti Quartetet.

Következő együttese a Koola Lobitos volt, amellyel megszületett az afrobeat, nyugat-afrikai joruba ritmusokat, néger tánczenét, calypsót, soult és funkot ötvözve. Lagosban hamarosan ismertté váltak. Fela Kuti ekkor már játszott szaxofonon és billentyűsöknön is. Sok információ ez így egyben, de nem kell izgulni, nem kötelező megjegyezni. Viszont a zenéje után bátran keresgéljétek.

Később Fela Kuti arról lett híres, hogy tagja volt a Fekete Párduc polgárjogi mozgalomnak, és politikai szövegeket kezdett írni. A feketék jogait védő mozgalom Amerikában azért jött létre, hogy felléphessenek az agresszív rendőrség ellen. Talán ez most nem hat lényegesnek, hiszen mi köze lehet a zenéhez? Ám a zenésze-

ket is legerősebb érzéseik határozzák meg. Fela Kutiban forradalom robbant, hogy nemet mondjon az elnyomásnak, ítélkezésnek és diszkriminációnak. Zenéjéből átjön a forradalmat megelőző szorongás és lelkesedés. A későbbiekben sem élt másnak, csak a mozgalomnak.

Kedvenc dalom tőle, amit mindenképp ajánlok, a *Teacher Don't Teach Me Nonsense* című, ami annyit jelent: Tanár, ne taníts nekem értelmetlenséget.

Kellemes zenehallgatást ebben a közeledő téli időben is, no meg kitaratást: ez az év sem lesz hosszabb, mint az előző!

sen mindegy, hogy tibeti meditációt, magyar népzene, amerikai rapet, francia chansont, olasz áriát, brit punkot vagy nigériai afrobeatet hallgatunk.

Az elmúlt hónapban nap mint nap zenészekkel voltam akik más-más nyelvet beszélnek, hiszen különböző országokból származnak, mégis a legfontosabb az, hogy ismernek egy közös nyelvet, a lüktetés nyelvét. Ha érzed testedben, hallod fejedben a ritmust, akkor beszéled a zene nyelvét. Nem kell megjegyezni, ha nem hallasz semmit, csak bátran figyelj tovább a mellkasodra. A zene világában nem számít, hogy milyen nyelvet

Legendák földje: a Vargyas-szoros

Kevés olyan hely van, amely – a Vargyas-szoroshoz hasonlóan – igen kis területen ennyi látványosságot, legendákkal övezett helyet tudhat magáénak. Néhány hete már aszfaltúton is megközelíthető a méltán híres, almási vagy Orbán Balázs-barlangnak, a Lócsúrnek, Csala tornyának, Kőcsúrnek és még számos barlangnak, sziklaképződménynek, értékes növénynek, gombának helyet adó különleges csoda, a Kovászna megyében található Vargyas-szoros.

Bejárása nem túlságosan nehéz, ebben nagy segítséget nyújtanak – a veszélyesebb, nehezebben járható helyeken – a patakmeder fölé szerelt hidak, pallók, láncok. A magasabban elhelyezkedő látványosságok felkereséséhez, megmászásához, azonban nem árt a terepet jól ismerő személy jelenléte, kalauzolása.

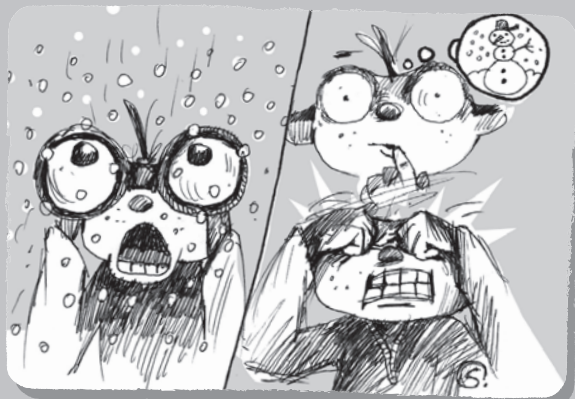
A szoros bejáratánál a táborozás is megengedett, így akár többnapos ottani tartózkodás is tervezhető, a területen mindig akad új, érdekes látnivaló. Hogy mikor érdemes felkeresni? A szoros jó ismerői szerint ősszel a legszebb, tavasszal a legkedvesebb, nyáron a leglátogatottabb és télen a legizgalmasabb.

Képek forrása: almasibarlang.wordpress.com

Hóvaklárma

Csillag István rajzai

Cimbi naplója

Szijasztok!

Végre vot három csodálatos nap a ziskolába. A tanárok egy csapata, a Zoszit sa Zigazgatot is beléértve, elmentek valami konferenciájára. Jó volt érezni a szabactság illatát, dobigálni a tejet, rugodni a kiflit, nyomni a csengőt örököké, silyenek. A konferenciájáról hoztak valami hiperaktív táblákot, de semmit nem ér met egyikre se lehet krétával írni, met fehér. A szines krétát megpróbálta a matektanár, de csuszik rajta. A kréta is csuszik s a matek tanár is szinte elcsuszott egyik nap egy banánhélyon. Ha elcsuszott volna, az lett volna a zigazi ajándék. Egyébként betegen jöt iskolába, montuk, mennyen haza, ne erőltese magát, de asztot mondta, hogy neki a ziskola szanatorium. Hát, sz rintem reménytelen eset. Gyogyitgatlan. Ez abol is láccik hogy a tegnap ráeset a fejére egy cserép sma fojt a fejből a vér. Irto lasúak a reflexzei.

Na de a zoszi nagyon lelkes, mijota hazajötek. Asztot mondta hogy a tudás hatalom sa ziskola mindenkijé. Hát ha igy, akor jó. Apucival hazavittünk 2 ajtot sa csapokot a fürdőből. Sajnos, a mai ajtok már semire se jók, monta apuci, met nem égnek. Ijen termopántos.

Talán még csak a zenetanárnőről nem irtam nektek. Elég furcsa formája van, a körmei hosszabbak mint a haja. Peckesen jár, de az biztos, hogy olyan hangja van, hogy a falevél hulás közben lefékez a levegöbe, ha meghalja. Söt, visszafelé fordul, s felkuszik megin a fára. Erre persze igen büszke, asztot mondta, hogy készülünk fel mindenre, met amig ő fog tanítani, adig mindig tud ujat mutatni. Általában a mutatóuját szokta, de vagy kéccer a hüvelykuját is megmutata. Szinesek-szagosak az órái, ő inkább szinezi, mi szagozzuk. És persze sokat énekelünk. Anyira azét nem okos, aszt hiszi, hogy a banán téli gyümölcs, met inkább télen árujják. Montuk neki, hogy nem téli, hanem déli gyümölcs, de aban neki is igaza van, hogy ojan évszak viszont nincs. Ez elgondolkottató.

A nyolcadikosokal sokat beszélgetünk mostanában, elég szomoruaak a vizsgák miat, aszt monták, magyarból még egy új költöt felvettek a listára, Reményik Sándort is kelene tuggyák. De apuci megmonta, hogy szerinte reményik sincs, hogy a képesévizsgára eljusanak. Majd meglásuk.

A lényeg, hogy éjjen a csengö, éjjen a hoszú szünet!

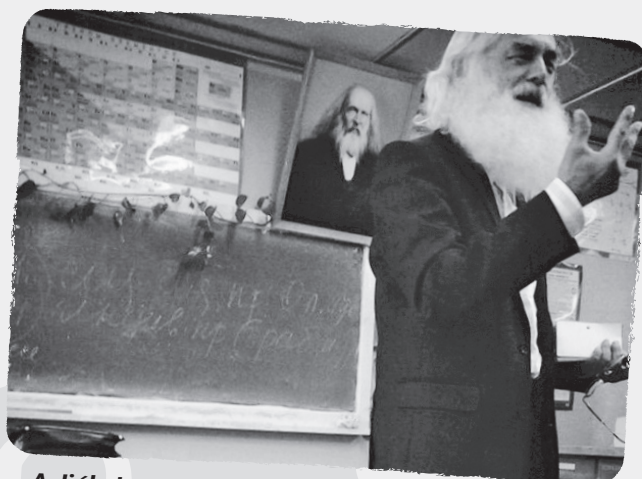

Micsoda sulik!

A világ huszonegy legjobb tanára címmel kering egy fotóösszeállítás a Facebookon, a képeket nézegetve kiderül, nemcsak erős egyéniségek, hanem rendkívüli humorú emberek is ők:

A matektanárnő, aki segít diákjainak megérteni a mértani szög fogalmát

A diákokat az a megtiszteltetés érte, hogy maga Mengelejev magyarázta el táblázata lényegét

A legjobb fizikaóra: a sebesség demonstrálása

Mindennapi történelemóra

Az igazi tanárnak nem gond, ha nincs vonalzó, úgy is pontos háromszöget rajzol a táblára

A kémiai kísérlet egy adott pillanatban kicsúszott az ellenőrzés alól...

MADRID

	Méter	Van ilyen társ is, könyv is, terv is	Könnyhullatás valakiért	Hull az eső	A nagy varázsló	Nótás, énekes	Egyel	Kis házikó	Teherautó rakodótere	Tetejére taszit	Nem ez	Egér hős védője	Kerek szám ia, betű is	2. KÉP
1. KÉP														Portugál autójel Az anyag kis része
	Szeged folyója						Megszégyenítő Mátka							Rangjelző szócska Móricz műve
Becézett Piroska					Függőzár Kálium és szén						Ostoba BO			
Egyell		Abban az időben Petrozsény folyója						Katonának hívogat A foszfor vegyjele						
Nem ezt				Hordót csapra ütő Fejfedő								Fohász Keresztül vonatozó		
Csomagoló eszköz											De			Méter Ragadozó halfajta
Keleti női név (AISA)											Fúvós hangszer			
Deciliter			Liter Ifjú								Magyar színész volt (URAY)			
Spanyol autójel		Lombos növény Mond valamit									Kender-törő eszköz			
Csalán igéje										Határozott névelő		Jegyzetel Könnnyekkel búcsúztat		
Becézett Izabella				Állatot betanító személy							A budhizmus ága			Kutyánév
Botond, kiskorában					Nulla		Viszonyt mutat	Alattomos	Zorro jele	Sós tó Havasalföldön	Kutya háza Rost-növény			Belga autójel Ver
Bolti alkalmazott						Szilvát szárít Gally						Készül a kenyér Van ilyen gumi is		
Egy levélben kettő is van!		Patás állat Nyári házikó			Portéka Lenti helyre				Kútból vizet vevő Abrak					
Tova			Pedagógus féle Kérdés személyre											Kálium vegyjele BA
Dögevő állat						Meleg évszak Liter					Becézett Gábor Luxemburg autójele			
4. KÉP														

KÓNYA ÉVA

Megfestett zsebkendő

Rogier van der Weyden: *Levétel a keresztről*
(1435 körül)

Thomas Gainsborough:
Anne cumberlandi hercegnő
(1773-1777)

Gustave Courbet: *Temetés Ornans-ban*
(1849-1850, részlet)

Barabás Miklós:
Matta Jánosné arcképe
(1860)

James Jacques
Joseph Tissot:
A bűnbánó
(1880)

Pablo Picasso:
Síró nő zsebkendővel
(1937)

Cimborá

Rendeld meg most
a **Cimborát**
a 2015-2016-os tanévre!

Éves előfizetési díj:

30 RON (3,33 RON / lapszám)

Az előfizetési díjat két részletben is
kifizetheted.

A Cimborá ára nem előfizetőknek:

4 RON / lapszám.

-
- KERESD AZ ISKOLAI TERJESZTŐNÉL •
 - érdeklődj a 0752-062-885-ös telefonszámon •
 - írd a cimboramail@gmail.com címre •

www.cimboranet.net